

VYÖTÄ KIREÄMMÄLLE

Suomalaiset haluavat julkisen velkaantumisen kuriin leikkaamalla menoja

Suomalaisten enemmistö odottaa, että eduskuntavaalien jälkeinen hallitus tarttuu julkisen talouden tasapainottamiseen rivakasti. Kansalla on myös yhtenäinen viesti siitä, miten tasapainotus tulee suorittaa: leikkaamalla menoja – ei veronkiristyksillä.

Kansalaiset osoittavat valmiutta kipeisiin leikkauksiin, jos on pakko, ja enemmistö on valmis ainakin vähäisiin leikkauksiin useimpien mahdollisten leikkauskohteiden kohdalla.

Kansalaiset eivät toivo leikkauksia itselleen ja läheisilleen tärkeisiin etuisuuksiin tai palveluihin. Hyvinvointivaltio on suomalaisille tärkeä ja sen ytimeen, koulutus- sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin, kansalaiset eivät toivo kajottavan. Yhtä tärkeää suomalaisille on suojella leikkauksilta turvallisuuskohteita, poliisia ja puolustusvoimia.

- ◆ Yli kaksi kolmesta suomalaisesta (68 %) on sitä mieltä, että julkisen talouden tasapainotustoimet tulee aloittaa heti ensi kevään eduskuntavaalien jälkeen.
- ◆ Kaksi kolmesta (65 %) huolehtisi tasapainottamisesta julkisia menoja leikkaamalla, ja vain neljäsosa (26 %) turvautuisi asiassa veronkiristykseen.
- ◆ Enemmistö suomalaisista leikkaisi valtion keskushallinnosta, kehitysyhteistyöstä, Yleisradiolta sekä taiteesta ja kulttuurista.

Yhdeksi vuoden 2023 eduskuntavaalien keskeisimmistä puheenaiheista on nousmassa Suomen julkisen talouden velkaantumisen (Kuvio 1) taittaminen. Valtiovarainministeriön työryhmä aikoo esittää julkiseen talouteen aikaisempaa tiukempaa sitovaa menosääntöä, jolla valtion rahojen käyttöä on tarkoitus suitsia.¹ Myös valtaosa puolueista on jo valmiiksi asennoitunut siihen, että seuraava hallitus riippu-

matta sen kokoonpanosta tarttuu julkisen talouden sopeuttamiseen.²

Syksyn 2022 Arvo- ja asennetutkimuksessa selvitettiin, miten suomalaiset suhtautuvat julkisen talouden velkaantumiseen, ja miten mahdolliseen sopeutukseen pitäisi tarttua: veroja kiristämällä vai menoja leikkaamalla. Kansalaisia pyydettiin myös arvioimaan, mistä he olisivat valmiita leikkaamaan menoja.

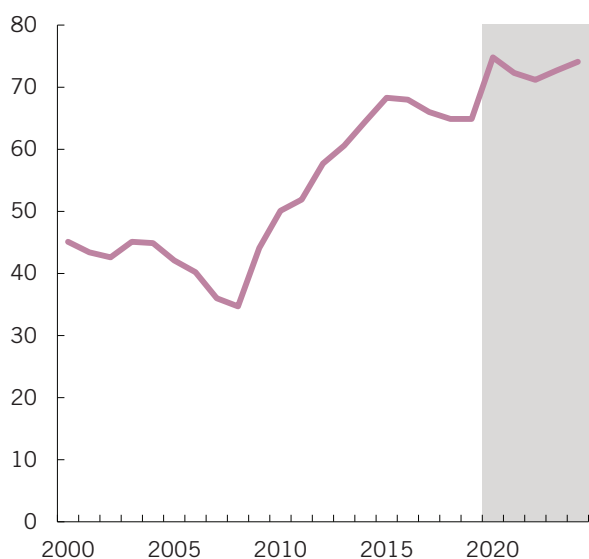
Suomalaisten enemmistö pitää julkisen talouden tasapainottamisen tarvetta akuuttina. Kaksi kolmesta (68 %) suomalaisesta on sitä mieltä, että julkisen talouden tasapainotustoimet tulee aloittaa heti ensi kevään eduskuntavaalien jälkeen (Kuvio 2). Vain reilu kymmenesosa (12 %) ei aloittaisi tasapainotustoimia ainakaan aivan heti.

Vertailu keväällä 2021 tehtyyn edelliseen mittaukseen kertoo, että huoli julkisen talouden tilanteesta on kasvanut. Näkemys tasapainotustoimien kiireellisyydestä on vahvistunut puolentoista vuoden takaisesta selvästi, kahdeksalla prosenttiyksiköllä.³

Miehet (75 %) painottavat julkisen talouden tasapainottamisen kiireellisyyttä naisia (62 %) voimakkaammin (ks. erillinen Kuvioliite, josta löytyvät kaikki väestöryhmittäiset erittelyt). Sukupuolten välinen näkemysero näkyy talouskysymyksissä kautta linjan: miehet suhtautuvat julkisiin menoihin ja velkaantumiseen naisia kriittisemmin.

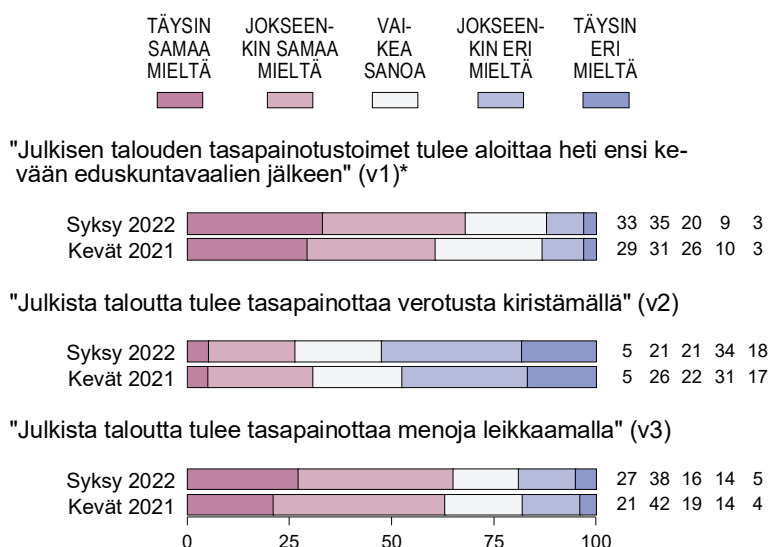
Vaatus tasapainottamisen ripeästä aloittamisesta saa enemmän kannatusta iän karttuessa,

KUVIO 1. Julkinen velka (% / bkt)

Lähteet: Tilastokeskus, valtiovarainministeriö (ennusteet 2020–2024).

KUVIO 2. Suhtautuminen julkisen talouden tasapainottamista koskeviin väittämiin (%)

*Keväällä 2021: "Julkisen talouden tasapainotustoimet tulee aloittaa tämän eduskuntavaalikauden aikana"

mutta suurimmat näkemuserot tulevat vastaan eri puolueiden kannattajaryhmien kohdalla. Voimakainta vaatimus ripeille tasapainotustoimille on perussuomalaisten äänestäjien keskuudessa, joista 91 prosenttia kannattaa tasapainottamisen aloittamista heti eduskuntavaalien jälkeen. Kauaksi eivät jää myöskään kokoomuksen (87 %), Liike Nytin⁴ (81 %) ja keskustan (80 %) kannattajat. Enemmistö myös RKP:n (62 %), SDP:n (58 %) ja kristillisdemokratien (55 %) äänestäjistä kannattaa ripeitä tasapainotustoimia. Vähemmän tarpeellisina julkisen talouden ripeitä tasapainotustoimia pitävät vihreiden (44 %) ja vasemmistoliiton (36 %) kannattajat, joskaan hekään eivät kovin laajalti kiistä niiden tarpeellisuutta.

Suomi elää yli varojensa.

Syy kansalaisten vaateisiin ripeästä tasapainottamisesta on näkemys siitä, että Suomi elää yli varojensa. 61 prosenttia ajattelee, että Suomi elää nykyisin liikaa velaksi ja joutuu sen seurauksena vielä suurten ongelmien eteen (Kuvio 3). Viidesosa (20 %) ei koe Suomen elävän liikaa velaksi, ja yhtä moni (19 %) ei osaa ottaa asiaan kantaa.

Näkemykset eivät ole käytännössä muuttuneet kahden vuoden takaisesta mittauksesta, ja pitkälti samalla tavalla ajateltiin myös suuren laman kynnyksellä 1990. Suomalaisten huoli julkisen talouden kestävydestä on ilmeisen pysyvää laatua. Vastausten aikasarjassa erottuu vuosi 2014, jolloin peräti 75 prosenttia ilmaisi huoltaan liiallisesta velkaantumisesta. Tuolloinen Jyrki Kataisen hallitus sopeutti julkista taloutta toimilla, jotka painottuivat voimakkaasti verotuksen kiristämiseen.⁵

Veronkiristykset eivät innosta

Suomalaisten torjuva suhtautuminen velkaantumisen jatkumiseen kätkee sisäänsä myös kriittisyyttä julkisten menojen tasoa tai niiden kas-

vutahtia kohtaan. Tästä kertoo se, että julkisten menojen leikkaukset saavat verojen kiristämistä enemmän tukea kysyttäessä mielipidettä julkisen talouden tasapainottamisen keinoista.

Verotusta kiristämällä tasapainottaisi julkista taloutta vain neljäsosa (26 %) suomalaisista, ja enemmistö (52 %) torjuu veronkiristykset (ks. Kuvio 2 edellä). Veronkiristysten hyväksyntä sopeutuskeinona on vähentynyt kevään 2021 mittauksesta hieman (5 %-yks.).

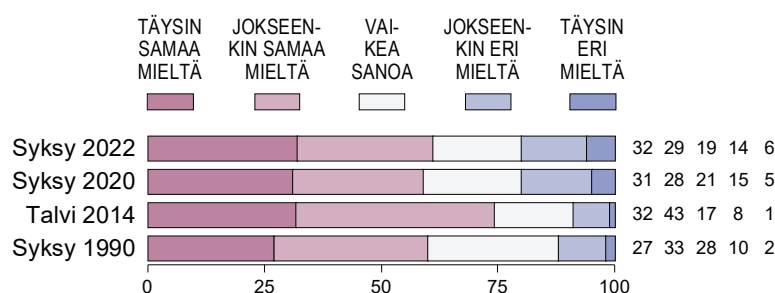
Vasemmistopuolueita äänestävät suhtautuvat myönteisimmin veronkiristykseen julkisen talouden tasapainottamisen keinona (ks. Kuvioliite). Heistä vasemmistoliiton kannattajat erottuvat omille lukemilleen ryhmänä, jossa valtaosa (74 %) ottaisi veronkiristykset tasapainottamisen keinoksi (ks. Kuvioliite). Enemmistö myös vihreiden (52 %) äänestäjistä turvautuisi veronkiristykseen. SDP:n kannattajien enemmistölle eivät veronkiristykset maistu, mutta heistä kuitenkin suurempi osuus (43 %) valitsisi veronkiristykset kuin torjuisi ne (36 %).

Porvaripuolueiden kannattajat suhtautuvat nihkeästi veronkiristykseen sopeutuskeinona. Selvästi vähäisintä valmius veronkiristykseen on Liike Nytin (2 %), perussuomalaisten (7 %) ja kokoomuksen (12 %) äänestäjien parissa. Hyvin suuri enemmistö perussuomalaisten (80 %) ja kokoomuksen (77 %) kannattajista torjuu veronkiristykset.

Veronkiristysten sijaan selvä enemmistö (65 %) kansalaisista tasapainottaisi julkista taloutta menoja leikkaamalla (Kuvio 2 edellä). Leikkaukset torjuu viidesosa (19 %). Puolentoista vuoden takaiseen verrattuna leikkaukset tasapainottamisen keinoksi valitsevien osuus on käytännössä katsoen pysynyt ennallaan (+ 2 %-yks.).

Miehet (74 %) hyväksyvät leikkaukset tasapainottamisen välineeksi selvästi naisia (56 %) useammin. Selvimmät erot piirtyvät jälleen poliittisten puolueiden kannattajaryhmien välille. Oikeisto-

KUVIO 3. "Suomi elää nykyisin liikaa velaksi ja joutuu sen seurauksena vielä suurten ongelmien eteen" (%)

opposition kannattajat erottuvat voimakkailla näkemyksillään, sillä perussuomalaisten (88 %) ja kokoomuksen (87 %) kannattajat ovat lähes yksimielisiä leikkausten tarpeellisuudesta julkisen talouden tasapainottamisessa. Kauaksi eivät jää myöskään keskustan (80 %) ja RKP:n (78 %) kannattajat. Enemmistö myös Liike Nytin (67 %) ja kristillisdemokraattien (64 %) kannattajista antaa leikkauksille tukensa.

SDP:n äänestäjätkin kallistuvat leikkauksiin.

Huomionarvoista on, että hallituspuolueiden kannattajista keskustan lisäksi myös SDP:n äänestäjien enemmistö (54 %) pitää leikkauksia tarpeellisina julkisen talouden tasapainottamiseksi. Vain vihreiden (42 %) ja vasemmistoliiton (19 %) kannattajien parissa julkisten menojen leikkaukset eivät saa enemmistön tukea ja näistäkin vain vasemmistoliiton kannattajien enemmistö (58 %) torjuu ne.

Suomalaisten enemmistön yleisnäkemyks julkisen talouden tulevasta hoidosta piirtyy kaiken kaikkiaan melko yhtenäiseksi ja suorastaan tiukaksi. Julkista taloutta pitäisi alkaa tasapainottaa ripeästi leikkaamalla julkisia menoja ja veronkiristyksiä välttämällä. Poikkeuksen tähän pääsääntöön muodostavat vain vasemmistoliiton ja vihrei-

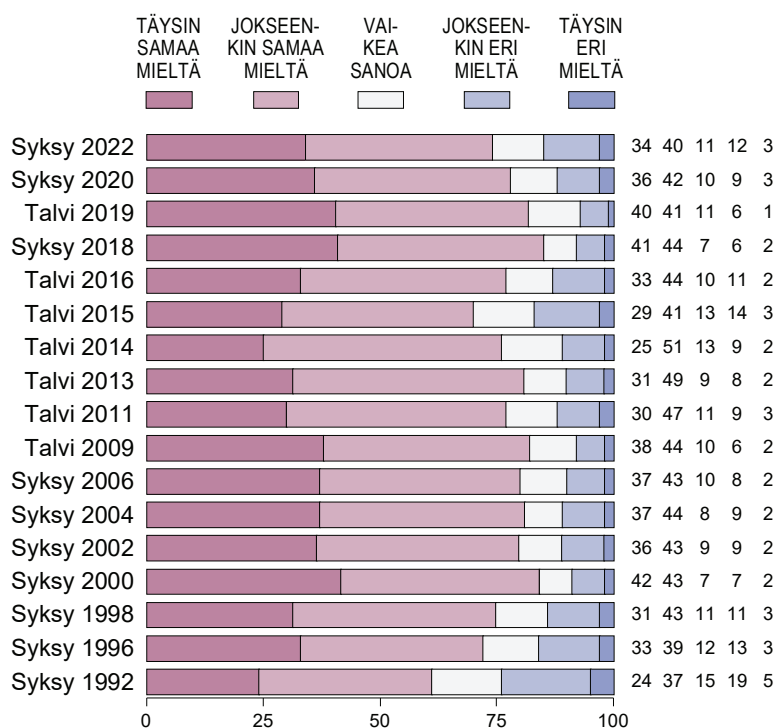
den kannattajat, sillä SDP:n äänestäjät kallistuvat arvioissaan sekä sopeutus- että leikkaustarpeista lähemmäs väestön keskiarvoisia näkemyksiä kuin muiden vasemmistopuolueiden kannattajien näkemyksiä.

Hyvinvointivaltiota hellitään, mutta...

Helppoa leikkauslinjan valitseminen ei kuitenkaan suomalaisille ole, sillä suomalaiset haluavat pitää kiinni hyvinvointivaltiostaan. Kolme neljästä (74 %) prosenttia pitää suomalaista hyvinvointivaltiota aina hintansa arvoisena, vaikka hyvän sosiaaliturvan ja muiden julkisten palvelujen ylläpitäminen maksaa paljon (Kuvio 4). Eri mieltä tästä on vain 15 prosenttia.

Suomalaiset arvostavat hyvinvointivaltiotaan laajalti, mutta viime vuosina yksituumaisuuteen on tullut säröjä. Syksyllä 2018 peräti 85 prosenttia suomalaisista sanoi pitävänsä hyvinvointivaltiota aina hintansa arvoisena. Tuon jälkeen samaa mieltä olevien osuus on vuosi vuodelta pudonnut – yhteensä 11 prosenttiyksikköä. Toisaalta tämänhetkinen lukema ei ole kovin kaukana koko mittausarjan keskiarvosta, sillä asenteet hyvinvointivaltioon ovat vaihdelleet aiemminkin sen mukaan, millainen julkisen talouden tilanne on kulloinkin ollut.

KUVIO 4. "Vaikka hyvän sosiaaliturvan ja muiden julkisten palvelujen ylläpitäminen maksaa paljon, suomalainen hyvinvointivaltio on aina hintansa arvoisen" (%)

Suhtautuminen hyvinvointivaltion puolustamisen ehdottomuuteen vaihtelee ennen kaikkea poliittisen suuntautumisen mukaan. Vasemmistoliiton (98 %), SDP:n (97 %) ja vihreiden (96 %) kannattajista käytännössä kaikki arvioivat, että hyvinvointivaltio on aina hintansa arvoinen, mutta mielipide-erot vasemmistoryhmiä äänestävien ja kaikkien muiden puolueiden kannattajien välille piirtyvät suurehkoksi. Kaikkein epäilevimpänä ryhmänä erottuvat kokoomuksen kannattajat, joista vain puolet (50 %) yhtyy väittämään, sekä perussuomalaisten äänestäjät (52 %), jotka ovat olleet ennenkin epäileväisiä hyvinvointivaltion hintalapusta.⁶

Vaikka hyvinvointivaltiosta ollaan edelleen valmiita maksamaan paljon, samaan aikaan suomalaisten asenteista kuultaa pessimismi sen suhteen, onko toive sen ylläpitämisestä enää lunastettavissa.

Suomalaisista nimittäin 44 prosenttia on sitä mieltä, että maamme nopeasti kasvanut valtionvelka on pakko saada pikaisesti kuriin riippumatta siitä millaisia etujen ja hyvinvoinnin leikkauksia siitä kansalaisille seuraa (Kuvio 5). Toista mieltä on 37 prosenttia.

Muotoilultaan hyvin ehdoton väittäjä on hyvä kriisitietoisuuden mittari. Hypähdyksenomaiset muutokset vuodesta 1994 alkavan aikasarjan vastausjakaumissa heijastelevat sitä, kuinka akuutiksi suomalaisten miellissä julkisen talouden kriisi on eri aikoina kärjistynyt – ja miten tarpeelliseksi julkisen talouden tasapainottaminen hyvinvointivaltiolle kipeinkin leikkauksin on koettu.

Taloudellisen kriisitietoisuuden asteittaisesta paluusta kertoo se, että väitteen kanssa yhtä mieltä

olevien osuus on kasvanut talven 2019 lukemista 11 prosenttiyksikköä. Korkeimmillaan lukemat olivat 1990-luvun laman aikoihin sekä viimeksi Juha Sipilän hallituksen alkukaudella vuosina 2015–2016, jolloin 47 prosenttia oli sitä mieltä, että valtionvelka on saatava kuriin riippumatta siitä, minkälaisia leikkauksia siitä seuraa. Talvella 2019 taas saavutettiin pohjalukemat (33 %). Tuolloin Suomen talous oli vihdoin niin sanotun menetetyn vuosikymmenen jälkeen kääntynyt kasvuuralle. Kansalaisten odotuksissa olivat lisäpanokset hyvinvointivaltioon siellä, missä oli aiemmin jouduttu jakamaan niukkuutta.⁷

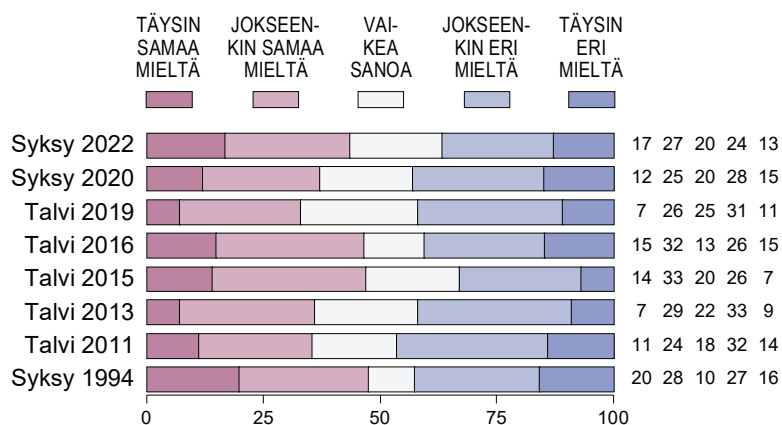
Miehet (58 %) ovat paljon naisia (30 %) valmiimpia leikkauksiin riippumatta seurauksista. Puolueiden kannattajaryhmistä erottuvat selvästi porvaripuolueiden kokoomuksen (70 % samaa mieltä), keskustan (65 %) ja perussuomalaisten (64 %) äänestäjät. Erityisen jyrkästi eri mieltä ovat vasemmistoliiton (79 % eri mieltä), vihreiden (64 %) ja SDP:n (63 %) äänestäjät.

Ensi kevään eduskuntavaalien kenties tärkeimmäksi kysymykseksi muodostuva julkisen talouden tasapainottaminen menoleikkauksilla näyttäisi jakan puolueet harvinaisen selvästi vasemmistoblokkiin sekä porvariblokkiin. Yhtä selvästi tulokset osoittavat, että keskusta on nykyisessä hallituksessa omien äänestäjensä mielestä väärässä viite-ryhmässä.

Vaikka suurempi osa suomalaisista kallistuu näkemyksissään enemmän jyrkän leikkausnäemyksen kannalle kuin sitä vastaan, väite on odotetusti vastaajille hankala. Viidesosa (20 %) ei ota asi-

Hyvinvointivaltio halutaan pelastaa leikkauksilla.

KUVIO 5. "Maamme nopeasti kasvanut valtionvelka on pakko saada pikaisesti kuriin riippumatta siitä millaisia etujen ja hyvinvoinnin leikkauksia siitä kansalaisille seuraa" (%)

aan kantaa, eikä missään vaiheessa mittaushistorian aikana kumpikaan näkemys ole saanut osakseen enemmistön tukea. Tämä johtuu todennäköisesti suurelta osin siitä, että suomalaiset pitävät hyvinvointivaltiota arvossaan ja haluavat pitää siitä kiinni.

Samalla tulostekonaisuus näyttää osin ristiriitaisena. Lähes puolet on valmis leikkauksiin riippumatta siitä, minkälaisia hyvinvoinnin heikennyksiä ne aiheuttavat, ja selkeä enemmistö on valmis puolustamaan hyvinvointivaltiota kaikissa tilanteissa. Ristiriita ei kuitenkaan välttämättä niinkään kerro vastaajien epäloogisuudesta, vaan siitä, mitä velkaantumisen taittamisella ja julkisen talouden tasapainottamisella tavoitellaan: hyvinvointivaltion pelastamista myös tuleville sukupolville.

Kansalaiset tulkitsevat, että nyt on priorisoinnin ja niukuuden aika, jotta yhteiskuntamallimme voidaan pelastaa. Vaikka suomalaiset suhtautuvat hyvinvointivaltioon hyvin arvostavasti, on syytä muistaa, että suomalaiset suhtautuvat hyvinvointivaltion etuisuuksien käyttöön hyvin tiukasti, ja moni varaisi julkiset hyvinvointipalvelutkin vain niitä eniten tarvitseville.⁸

Hallinto on leikkauslistan suosikki

Leikkauslistojen laatiminen on poliitikoille vaikeaa, ja niin se on myös kansalaisille. Suomalaisen enemmistö on perinteisesti ollut sitä mieltä,

että julkisessa taloudessa on tehostamisen varaa⁹, ja säästettävää löytyy hallinnosta.

Siksi ei ole yllättävää, että kansalaiset leikkasivat mieluiten menoja poliitikoilta ja virkamiehiltä. Vastaavasti kansalaisten leikkauslistan hantäpäässä ovat hyvinvointivaltion ytimeen kuuluvat palvelut ja etuudet sekä valtion kovin ydin: yövar-tijavaltio turvallisuusaparaatteineen (Kuvio 7).

Täysin tyhjän päälle kansalaiset eivät päättäjiä kuitenkaan jätä. Pienistä puroista voisi syntyä joki, sillä enemmistön näkemyksen mukaan listan useimmista menokohteista voidaan leikata ainakin vähän rahoitusta. Enemmistö arvottaa vain kuusi menokohdetta sellaisiksi, ettei niistä voitaisi leikata lainkaan rahoitusta.

Suomalaisten leikkauslistan kärjessä on puoluetuki, jota leikkaisi 85 prosenttia suomalaisista. Kyse ei kuitenkaan ole epäluottamuslauseesta suomalaiselle demokratialle, sillä suomalaiset ovat varsin tyytyväisiä maan valtarakenteisiin.¹⁰ Sen sijaan puoluepolitiikka ei herätä luottamusta, ja EVAn Arvo- ja asennetutkimukset ovat antaneet viitteitä siitä, että epäluottamuksen taustalla piilee puolueiden keskinäinen torailu ja tarkoitushakui-nen vastakkainasettelu.¹¹

Pelkästä epäluottamuksesta puolueisiin ei kuitenkaan ole kyse, sillä leikkauslistan kärjessä komeilee koko valtiovallan ydin. 82 prosenttia leikkaisi rahoitusta ministereiltä ja heidän avus-

Korkotaso muuttui – velalla on väliä

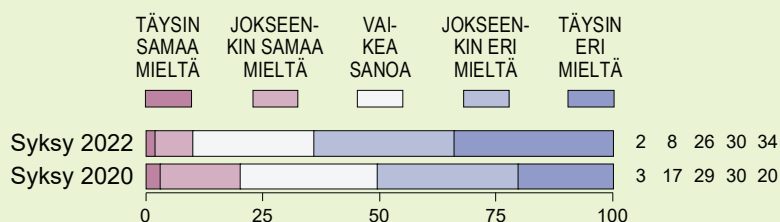
Korkotaso kääntyi kasvuun vuoden 2022 aikana samalla, kun korkea inflaatiouauhti osoittautui väliaikaista pidemmäksi riesaksi. Ennen korkotason nousua julkisuudessa esiintyi vielä argumentteja sen puolesta, ettei alhaisten korkojen takia velkaantumisen tarvitsisi välittää. Suomalaiset eivät näistä väitteistä olleet vakuuttuneita silloin, ja vielä vähemmän nykyään.

Vain kymmenesosa (10 %) suomalaisista on sitä mieltä,

että Suomen julkisen velan kasvulla ei ole suurta väliä, sillä korkotaso pysyy alhaisena vielä pitkään (Kuvio 6). Lähes kaksi kolmesta (64 %) on toista mieltä.

Yhdessäkään väestöryhmässä väite ei saa kovin suurta kannatusta. Suhtautumista väittämään kysyttiin ensi kerran kaksi vuotta sitten, jolloin kymmenyksen nykyistä suurempi osa oli väitteen kanssa samaa mieltä ja selvästi nykyistä harvempi (50 %) torjui sen.

KUVIO 6. "Suomen julkisen velan kasvulla ei ole suurta väliä, sillä korkotaso pysyy alhaisena vielä pitkään" (%)

tajiltaan ja lähes yhtä moni (79 %) eduskunnalta. Kaksi kolmesta (75 %) laittaisi valtion virkamiehistön matokuurille, ja lähes kaksi kolmasosaa (63 %) katsoo, että tasavallan presidentin kanslia voisi toimia säästeliäämmmin.

Huomiota herättää erityisesti presidentin kanslia, ottaen huomioon, että presidentti on vuodesta toiseen ollut suomalaisten luotetuimpien instituutioiden listan kärkisijoilla.¹² Kyse lieneekin yleisluontoisesta vaateesta tehostaa hallintoa niin paljon kuin mahdollista, jotta rahat riittäisivät ihmisille tärkeisiin palveluihin ja etuisuuksiin. Kansalaisten viestiin on syytä suhtautua vakavasti: kokonaisuutena tarkastellen keskushallinto on kansalaisten mielestä liian suuri ja tuhlaileva.

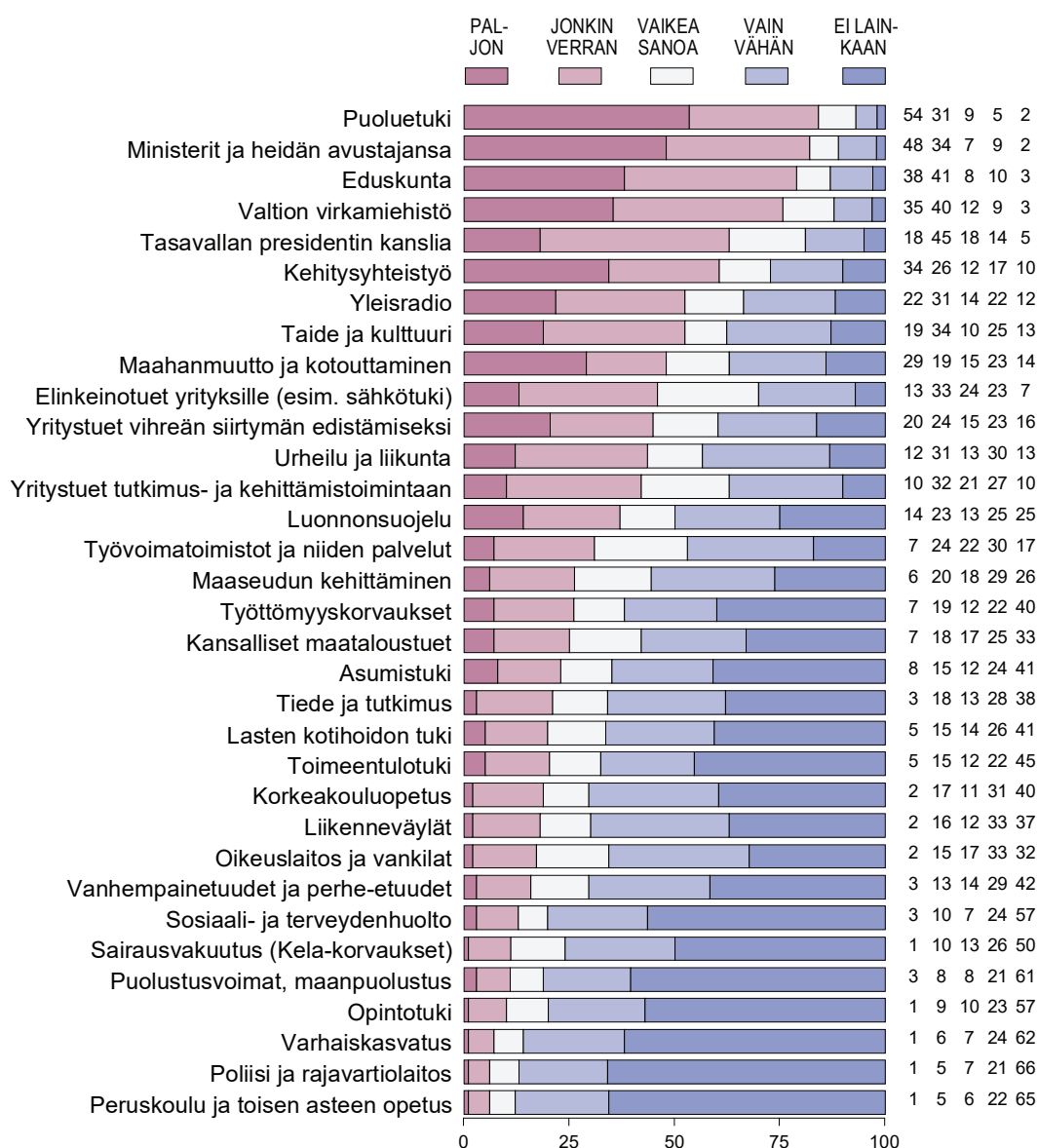
Hallitus ja oppositio erottuvat

Vaatimuksissa hallinnon leikkaamisesta ei poikkeuksellisen suuria erimielisyyksiä löydy puolueyhmittäin. Tämä kielii siitä, että leikkauslistan kärkipäähän ovat sijoittuneet kohteet, jotka eivät herätä poliittisia intohimoja.

Heti valtion keskushallinnon jälkeen kansalaisten leikkauslistalle ryhmittyvät suosiossa kohteet, jotka herättävät paljon poliittisia intohimoja. 60 prosenttia leikkaisi kehitysyhteistyöstä. Huomionarvoista on, että kolmasosa (34 %) leikkaisi siitä paljon.

Leikkauskohde on erityisesti perussuomalaisten kannattajien suosiossa, mutta myös selvä enem-

KUVIO 7. Mikäli julkista taloutta joudutaan lähitulevaisuudessa tasapainottamaan myös menoleikkauksin, missä määrin julkisen talouden eri menokohteista voitaisiin leikata rahoitusta (%)

mistö kokoomuksen, Liike Nytin, kristillisdemokraattien ja keskustan kannattajista leikkaisi kehitysavusta. SDP:n kannattajat kallistuvat hieman enemmän leikkaamaan kuin torjumaan kehitys-

Väestö kallistuu opposition äänestäjien kannalle.

avun leikkaukset, mutta vasemmistoliiton ja vihreiden äänestäjät eivät näe kehitysavussa merkittävästi leikkattavaa.

Koko väestön näkemykset leikkausmahdollisuuksista kallistuvat oppositiopuolueiden (perussuomalaiset, kokoomus, kristillisdemokraatit ja Liike Nyt) kannattajien suhtautumisen suuntaan useiden muidenkin menokohteiden kohdalla. Tämä johtuu osin siitä, että hallituspuolueiden kannattajista keskustan äänestäjien näkemykset ovat lähempänä opposition kannattajien suhtautumista ja SDP:n äänestäjien näkemykset jakaantuvat. Oppositiota äänestävien leikkausvaateet nähdään säännönmukaisesti liiallisina vain vasemmistoliiton ja vihreiden kannattajaryhmissä (ks. Liitekuvio 1).

Hallinnon ja kehitysavun jälkeen leikkauskohteiden listalla suosituimpana tulee Yleisradio, jolta enemmistö (53 %) leikkaisi rahoitusta. Yleisradio rahoitetaan nykyisin erillisellä Yle-verolla, jolloin leikkaamisen vaade kohdistuu hyvin suoraan kohteeseensa. Tulos saattaa kieliä siitä, että kansalaiset eivät ole aivan tyytyväisiä Ylen tarjontaan: tyytymättömyys paikantuu erityisesti oppositiopuolueiden sekä keskustan kannattajiin.

Enemmistö (53 %) leikkaisi myös taiteesta ja kulttuurista. Hengen ravinto lienee suomalaisille yleisesti ottaen tärkeää, mutta taide ja kulttuuri ovat myös menokohteita, joista ihmiset ovat tottuneita maksamaan omasta pussistaan. Tämä selittää sitä, että moni on valmis säästämään julkisesta rahoituksesta sinänsä tärkeäksi kokemalleen kohteelle. Sama asia selittää urheilun ja liikunnan verraten suurta suosiota leikkauskohteena (43 % leikkaisi). Urheiluun ja liikuntaan suhtaudutaan kuitenkin kulttuuria hieman suojelevammin, sillä yhtä moni (43 %) näkee urheilussa ja liikunnassa vain vähän tai ei lainkaan leikkattavaa.

Opposition kannattajat leikkaisivat maahanmuutosta

Maahanmuutosta ja kotouttamisesta leikkaisi lähes puolet (48 %), mutta 37 prosenttia arvioi leikkausmahdollisuudet vähäisiksi tai olemattomiksi. Perussuomalaisten ja Liike Nytin kannat-

tajat ovat selvästi innokkaimpia maahanmuutosta leikkaajia, mutta enemmistö myös kokoomuksen ja keskustan kannattajista nipistäisi maahanmuuton rahoitusta (ks. Liitekuvio 1).

Leikkauskohteena maahanmuutto on monitahoisempi kuin muut listalla olevat kohteet, sillä julkinen kriittinen keskustelu maahanmuuton kustannuksista ei kohdistu niinkään maahanmuuttoviraston budjettiin kuin turvapaikanhakijoiden määrään. Suomalaisten suhtautuminen työperäiseen maahanmuuttoon on ollut sallivaa¹³, joten tulos heijasteleekin todennäköisesti pikemminkin pyrkimyksiä rajoittaa humanitääristä maahanmuuttoa¹⁴ ja sitä kautta muun muassa kotouttamiseen ja maahanmuuttajien sosiaaliturvaan sekä palveluihin liittyviä kustannuksia.

Vasemmistopuolueille taas yritystuet kelpaavat maahanmuuttoa mieluummin leikkauskohteiksi, mutta enemmistön tukea leikkauksille yritystuista ei löydy. Yleisesti ottaen elinkeinotuista yrityksille (esimerkiksi teollisuuden sähkövero) leikkaisi 46 prosenttia, yritystuista vihreän siirtymän edistämiseksi 44 prosenttia ja yritystuista tutkimus- ja kehitystoimintaan 42 prosenttia.

Suhtautuminen vihreän siirtymän tukeen jakautuu toisin kuin muiden yritystukien kohdalla: sitä puolustavat erityisesti hallituspuolueiden kannattajat, kun taas oppositiopuolueiden edustajat leikkaisivat siitä (ks. Liitekuvio 1).

Sen sijaan selvästi yritystukien leikkaamista vähemmän suosiota herättää ajatus maataloudesta leikkaamisesta. Vain neljäsosa (25 %) leikkaisi kansallisista maataloustuista ja yli puolet (58 %) ei näe olennaisia leikkausmahdollisuuksia maataloustuissa. Maaseutu on suomalaisille tärkeä¹⁵, eikä sen haluta antaa näivettyä. Siitä syystä myös maaseudun kehittämistä leikkaamiselle ei juuri suosiota heru. Neljäsosa (26 %) tunnistaa siinä selkeitä leikkausmahdollisuuksia, mutta enemmistö (55 %) pitää niitä vähäisinä tai olemattomina.

Miesten ja naisten listat poikkeavat

Myös luonnonsuojelu on suomalaisille tärkeä kohde. Vain 37 prosenttia leikkaisi siitä paljon tai jonkin verran, ja puolet (50 %) leikkaisi vain vähän tai ei lainkaan. Suhtautuminen luonnonsuojeluun leikkauskohteena jakaa kuitenkin selvästi näkemyksiä erityisesti sukupuolen perusteella (Kuvio 8).

Kuviossa 8 naisten ja miesten suhtautumiserot eri leikkauskohteisiin on esitetty asteikkokeskiar-

vojen erotuksina.¹⁶ Positiivisten lukemien kohdalla miehet leikkaisivat kohteesta naisia enemmän, ja negatiivisten lukujen kohdalla naisten leikkausvalmius on suurempi kuin miesten. Luonnonsuojelu erottuu selvimpänä naisten ja miesten näkemyksiä erottavana leikkauskohteena, mutta suuresta näkemyserosta huolimatta miehistäkin alle puolet (48 %) leikkaisi siitä, kun naisten lukema on 26 prosenttia.

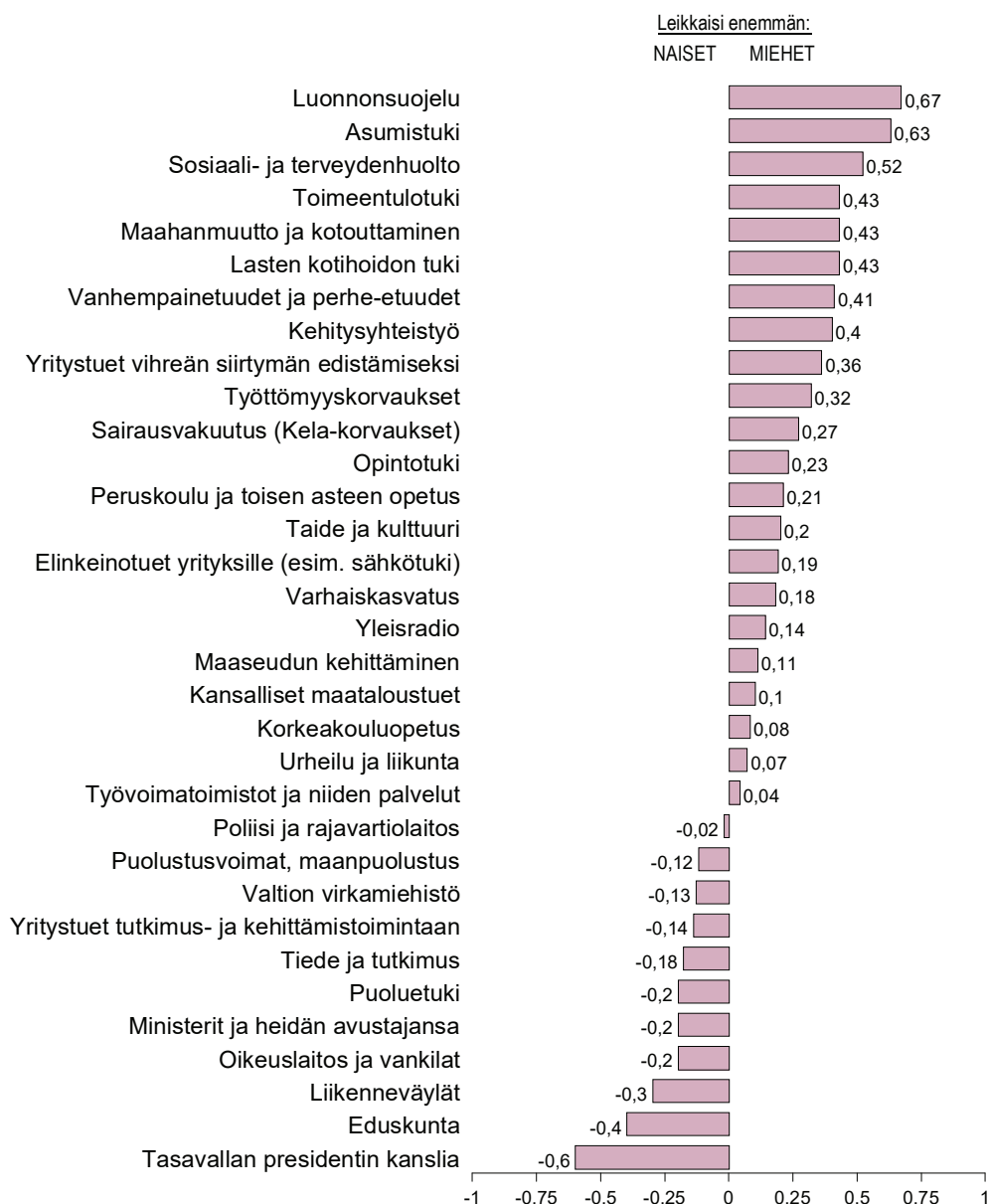
Miesten valmius leikkauksiin on ylipäänsä suurempaa kuin naisilla, ja asteikkokeskiarvojen erotukset selittävät osaltaan myös sitä, miksi valmius leikata erityisesti etuuksista ja hyvinvointipalveluista jää koko väestön tasolla huomattavan vähäi-

seksi. Miesten halukkuus tinkiä niistä on alhainen, mutta naisten vielä vähäisempi.

Työttömyyskorvauksista leikkaisi vain neljäsosa (26 %). Asumistuesta (23 %), kotihoidontuesta (20 %), toimeentulotuesta (20 %) sekä vanhempain- ja perhe-etuuksista (16 %) leikkaisi vielä harvempi ja opintotuesta (10 %) ei juuri kukaan. Näiden etuuksien kohdalla jo yli 60 prosenttia pitää leikkausmahdollisuuksia vähäisinä tai olemattomina.

Sen sijaan työvoimatoimistoista ja niiden palveluista leikkaisi 31 prosenttia, ja hieman alle puolet (47 %) suhtautuu työnvälityksestä leikkaamiseen skeptisesti tai torjuvasti. Työttömyyskorvauksiin verrattuna kuitenkin hieman avoimempaa

KUVIO 8. Missä määrin julkisen talouden eri menokohteista voitaisiin leikata rahoitusta: naisten ja miesten arviointien erot (asteikkokeskiarvojen erotukset)

suhtautumista leikkauksiin selittää se, että työnvälityksessä kyse on hallinnosta, jonka leikkaamiseen tai tehostamiseen kansalaiset ovat aina valmiimpia kuin suoriin etuuksiin kajoamiseen.

Etuuksien leikkaamiseen kansalaiset suhtautuvatkin yleisesti ottaen hyvin torjuvasti. Merkittävien poikkeus on kokoomuksen äänestäjien suhtautuminen työttömyyskorvauksiin (56 % leikkaisi) ja asumistukeen (47 % leikkaisi).

Lapset ja koulutus rauhaan

Kansalaisten näkemys hyvinvointivaltion puolustamisesta (ks. s. 4) tarkentuu, kun tarkastellaan, mistä kansalaiset eivät leikkaisi.

Tieteessä ja tutkimuksessa kaksi kolmesta (66 %) ei näe olennaista leikkavaa ja korkeakouluopetuksen kohdalla näin ajattelee 71 prosenttia. Toisaalta noin viidesosa olisi valmiita näistäkin leikkaamaan. Kyse saattaa olla osin valmiudesta siirtää osa korkeakoulutuksen rahoituksen kustannuksista hyödynsaajille itselleen.

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos (Etlä) on suositellut maltillisten lukukausimaksujen käyttöönottoa keinoksi vahvistaa korkeakoulujen rahoitusta julkiseen talouteen kohdistuvien leikkauspaineiden oloissa.¹⁷

Kovin suurta suosiota tällainen tapa sopeuttaa julkista taloutta ei saa. Neljäsosa (25 %) suomalaisista on valmiita ottamaan suomalaisissa yliopistoissa ja korkeakouluissa käyttöön lukukausimaksut, mutta selvä enemmistö (59 %) torjuu ajatuksen (Kuvio 9).

Ajatuksen melko yhtenäinen torjuminen väestöryhmästä riippumatta osoittaa, miten juurtunut hyvinvointivaltion lupaus maksuttomasta koulutuksesta on suomalaiseen yhteiskuntaan.

Korkeakouluja selkeämpää on vaatimus jättää muu koulutus ja erityisesti lapset rauhaan leikkauksilta. Varhaiskasvatuksen leikkauksiin lähtisi vain seitsemän prosenttia ja 86 prosenttia pitää leikkausmahdollisuuksia vähäisinä tai olemattomina.

Peruskoulusta ja toisen asteen opetuksesta leikkaisi vastaavasi kuusi prosenttia ja 87 prosentin mielestä kouluista on turha etsiä merkittävää leikkavaa.

Valtion ydin piirtyy

13 prosenttia löytää sosiaali- ja terveydenhuollosta leikkavaa, mutta 81 prosenttia arvioi leikkausten edellytykset hoidossa ja hoivassa vähäisiksi tai mahdottomiksi. Kela-korvauksista leikkaisi vieläkin harvempi (11 %) ja 76 prosenttia ei näe niissä juuri tinkimisen varaa. Tulos osoittaa, että sairausvakuutuksen Kela-korvauksiin kohdistuneista suurista leikkauksista huolimatta ne ovat olleet tärkeitä niille, jotka käyttävät yksityistä terveydenhuoltoa.

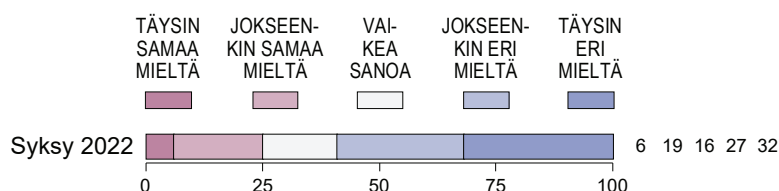
Turvallisuudesta kansalaiset eivät halua tinkiä ja suomalaiset väestöryhmään katsomatta haluavat turvata niistä huolehtivien viranomaisten rahoituksen. 87 prosenttia arvioi poliisin ja rajavartiolaitoksen ja lähes yhtä moni (82 %) puolustusvoimien kohdalla rahoituksen leikkausmahdollisuudet liki olemattomiksi. Oikeuslaitos ja vankilat kuuluvat niin ikään yöpartijavaltion ytimeen, eikä niistäkään leikkaisi kuin 17 prosenttia ja 65 prosenttia pitää leikkausmahdollisuuksia vähäisinä tai poissuljettuina. Liikenneväylistä leikkaisi 18 prosenttia ja 70 prosenttia ei lähtisi hakemaan niistä olennaisia leikkauksia.

Leikkauslistan pohjalle hahmotuu valtion ydin sellaisena kuin suomalaiset haluavat sen suojella. Ainoat kohteet, joista enemmistö ei leikkaisi lainkaan ovat sosiaali- ja terveydenhuolto, maanpuolustus, opintotuki, varhaiskasvatus, poliisi, rajavartiolaitos, peruskoulu ja toisen asteen opetus. Ne ovat samoja instituutioita, jotka Arvo- ja asennetutkimuksissa sijoittuvat luottamusmittausten kärkeen.¹⁸

Puolueilla ja poliitikoilla on usein kuvitelma, että kansalaiset rankaisevat leikkauksia tekeviä

Hallituspuolueita ei rangaista leikkauksista.

KUVIO 9. ”Suomalaisissa yliopistoissa ja korkeakouluissa tulisi ottaa käyttöön lukukausimaksut” (%)

hallituksia. Tutkitun tiedon valossa tämä ei pidä paikkaansa. Talouden tasapainottaminen veronkiristyksin on todennäköisesti johtanut seuraavissa vaaleissa vaalitappioon, kun taas julkisen talouden tasapainottamisella leikkauksin ei ole ollut vaikutusta vaalien lopputulokseen. Tämä mahdollisesti johtuu siitä, että veronkiristysten negatiiviset vaikutukset talouteen ovat suurempia kuin leikkausten.¹⁹

Myöskään suomalaisten odotukset seuraavalle hallitukselle eivät tämän kertaisen Arvo- ja asennetutkimuksen valossa puhu sen puolesta, että leikkauksista rangaistaisiin. Kansan odotukset on nyt viritetty leikkauspolitiikalle.

Suomalaiset lähettävät Arvo- ja asennetutkimuksen valossa eduskuntavaaleihin valmistautuville poliittisille päättäjille vakavan viestin: hoitakaa julkinen talous tasapainoon uskottavalla leikkauksilla mutta jättäkää hyvinvointivaltion ydin eli koulutus- sekä sosiaali- ja terveyspalvelut ja turvallisuuskoneisto rauhaan.

Näin kysely tehtiin

Tulokset perustuvat 2 088 henkilön antamiin vastauksiin. Tulosten virhemarginaali on koko väestön tasolla 2–3 prosenttiyksikköä kumpaankin suuntaan. Tiedot kerättiin 19.–31.10.2022. Vastaajat edustavat koko maan 18–79-vuotiaista väestöä. Aineisto on kerätty Taloustutkimuksen internetpaneelilla ja painotettu edustamaan väestöä iän, sukupuolen, asuinalueen, koulutuksen, ammatin tai aseman, toimialan ja puoluekannatuksen mukaan. Aineiston tilastollisen analyysin ja tulosgrafikan on tehnyt Pentti Kiljunen (Yhdyskuntatutkimus Oy). Tulokset ja niiden tarkemmat väestöryhmittäiset erittelyt löytyvät EVAn kotisivuilta. EVAn Arvo- ja asennetutkimuksia on tehty vuodesta 1984.

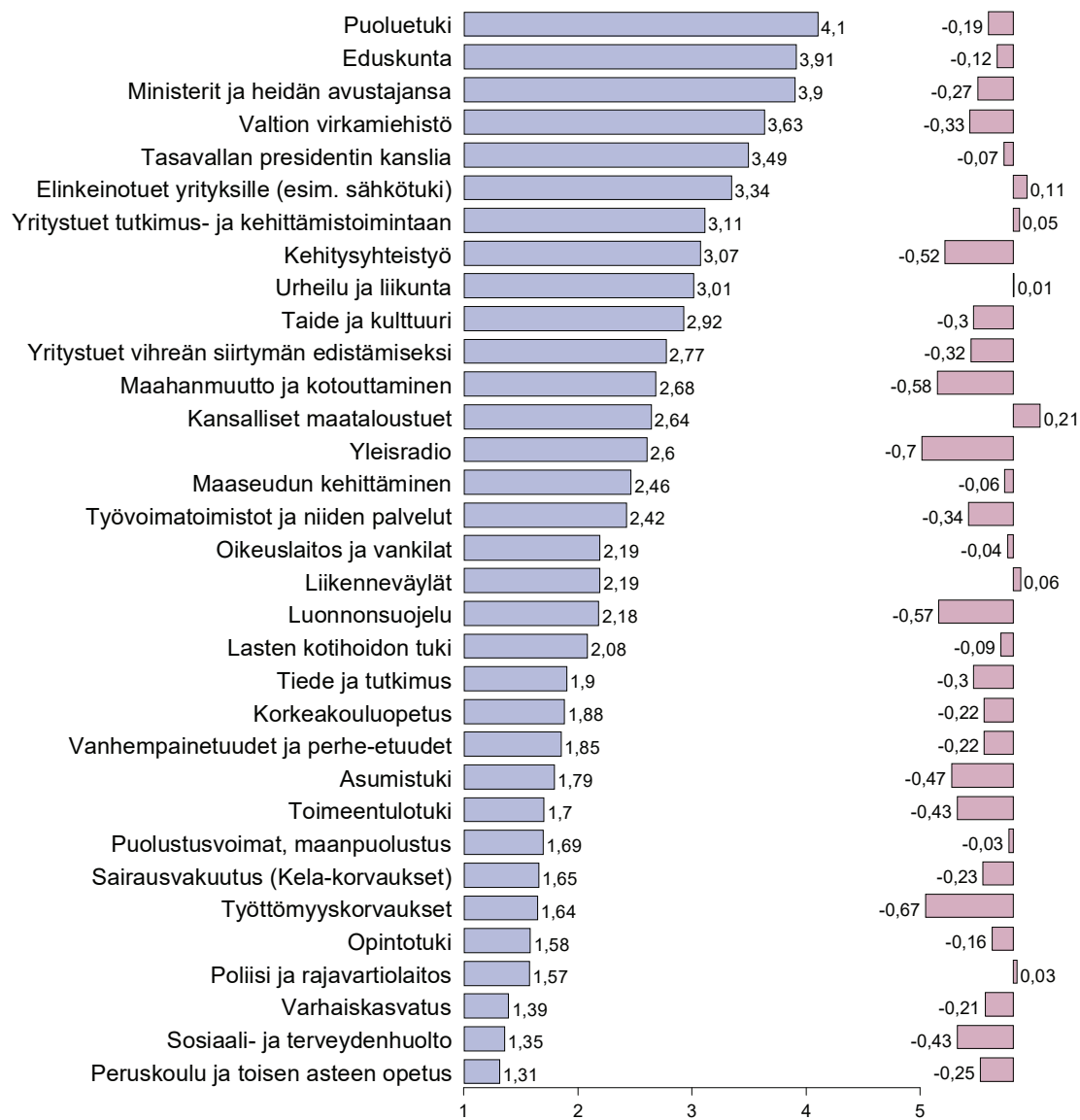
VIITTEET

- 1 Helsingin Sanomat (2022).
- 2 Yle (2022).
- 3 Keväällä 2021 väittämän muotoilu kuului näin: Julkisen talouden tasapainotustoimet tulee aloittaa tämän eduskuntavaalikauden aikana. Ks. Kurronen (2021a).
- 4 Liike Nytin, RKP:n ja kristillisdemokraattien vastausjakaumat ovat suuntaa antavia, sillä vastaajien määrä on pieni.
- 5 Lehmus ym. (2022).
- 6 Metelinen (2021a).
- 7 Haavisto (2019a).
- 8 Haavisto (2019b).
- 9 Metelinen (2021a).
- 10 Metelinen (2022).
- 11 Metelinen (2021b).
- 12 Ibid.
- 13 Kurronen (2021b).
- 14 Haavisto (2019c).
- 15 Haavisto (2022).
- 16 Asteikkokeskiarvo kuvaa vastausjakauman keskiarvoa viisiportaisella vastausasteikolla. Asteikkokeskiarvojen erotus saadaan, kun miesten vastauksista lasketuista asteikkokeskiarvoista vähennetään naisten vastauksista lasketut asteikkokeskiarvot.
- 17 Kangasharju ym. (2022).
- 18 Metelinen (2021b).
- 19 Alesina ym. (2021).

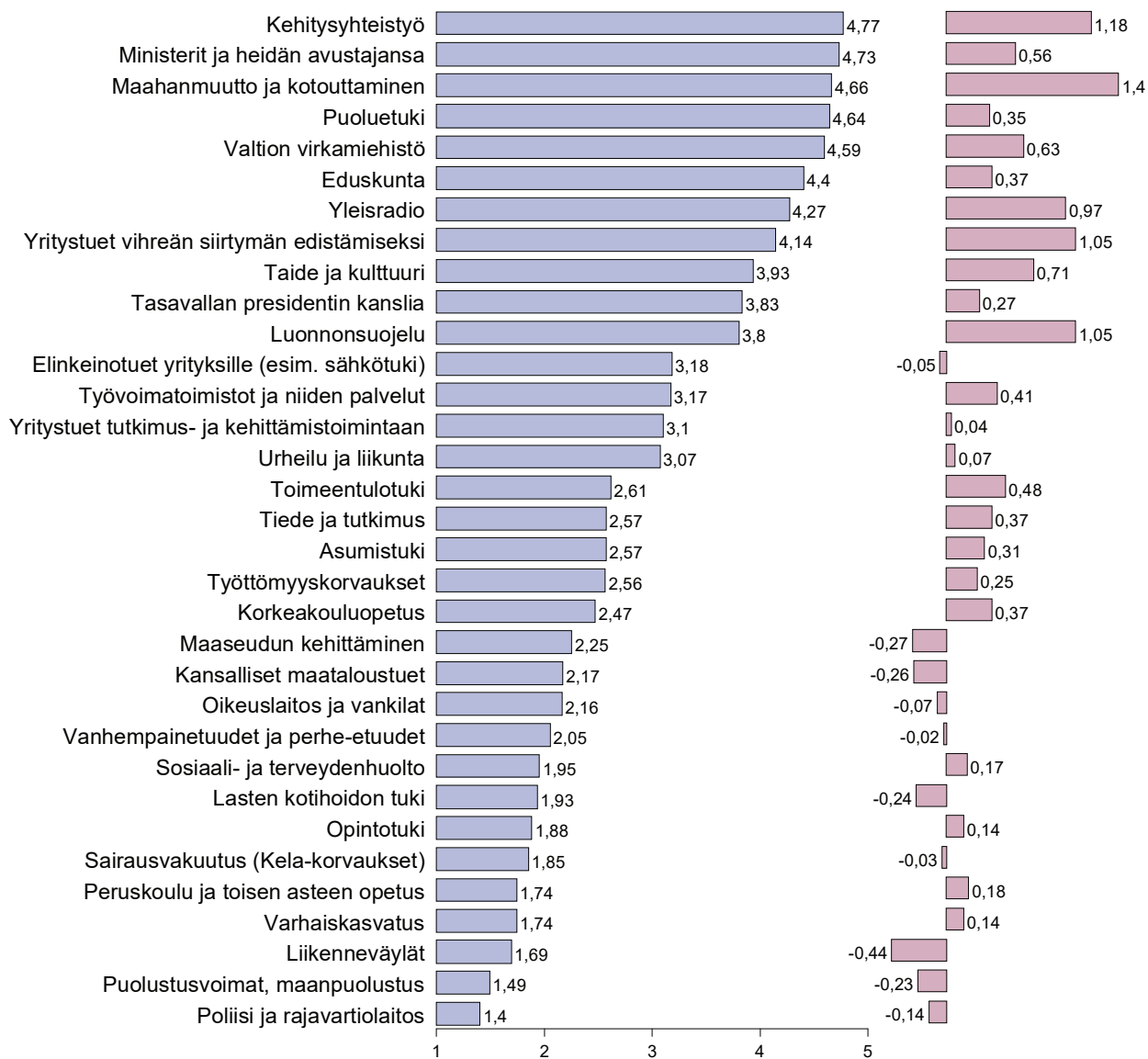
LÄHTEET

- Alesina, A. Ciminelli, G., Furci, D. & Saponaro, G. (2021). Austerity and Elections, IMF Working Paper WP/21/121.
- Haavisto, I. (2019a). Huolettomien hallitus – Äänestäjät avaisivat julkisen talouden rahahanat, mutta eivät ole valmiita veronkiristykseen, EVA Analyysi No 70.
- Haavisto, I. (2019b). Jäähvyäiset perustulolle – Suomalaisten mielestä sosiaaliturvan pitää perustua tarpeeseen, EVA Analyysi No 74.
- Haavisto, I. (2019c). Härmä sulaa – Suomalaisten maahanmuuttoaasenteet pehmenevät, mutta muutos on hidas, EVA Analyysi No 68.
- Haavisto, I. (2022). Suomi on maalainen – Maaseudulla kytee kriisi, jota kaupunkilaiset eivät tunnista, EVA Analyysi No 114.
- Helsingin Sanomat (2022). Valtiovarainministeriö ehdottaa poliitikoille menosääntöjä, jotka toisivat Suomeen niukkuuden vuosikymmenen, <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009151351.html> (haettu 10.11.2022).
- Kangasharju, A., Kauhanen, A., Koski, H., Kuusela, O.-P., Kuusi, T., Maczulskij, T., Puonti, P. & Valkonen, T. (2022). Muistioita tulevalle hallitukselle – Kannustava Suomi-strategia kasvun kiihdyttämiseksi ja velkaantumisen kääntämiseksi laskuun, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos.
- Kurronen, S. (2021a). Suomalaisten enemmistö leikkaisi menoja talouden tasapainottamiseksi, EVA Artikkeli, <https://www.eva.fi/blog/2021/04/20/suomalaisten-enemmisto-leikkaisi-menoja-talouden-tasapainottamiseksi/> (haettu 14.11.2022).
- Kurronen, S. (2021b). Tervetuloa töihin – Yhä useampi suomalainen on suojea työperäiselle maahanmuutolle, EVA Arvio No 32.
- Lehmus, M., Kangasharju, A. & Kuusi, T. (2022). Julkista velkaa lisäty jo kestävyysvajeen verran, <https://www.etla.fi/ajankohtaista/kolumnit/hallitus-on-kasvattanut-julkista-velkaa-jo-kestavyysvajeen-verran/>
- Metelinen, S. (2021a). Kirottu velka – Suomalaiset kavahtavat julkista velkaa mutta pelkäävät leikkauksia, EVA Analyysi No 89.
- Metelinen, S. (2021b). Kansakunnan kivijalka – Pandemiassakin suomalainen luottaa presidenttiin, poliisiin ja puolustusvoimiin, EVA Analyysi No 95.
- Metelinen, S. (2022). Valta tasapainossa – Suomen valtarakenteet ovat kansalaisten mielestä kohdillaan, EVA Analyysi No 111.
- Yle (2022). Kokoomus ja perussuomalaiset ennakoivat miljardin leikkauksia vuodessa – näin eduskuntapuolueet arvioivat säästötalkoita puoli vuotta ennen vaaleja, <https://yle.fi/uutiset/3-12653276> (haettu 10.11.2022).

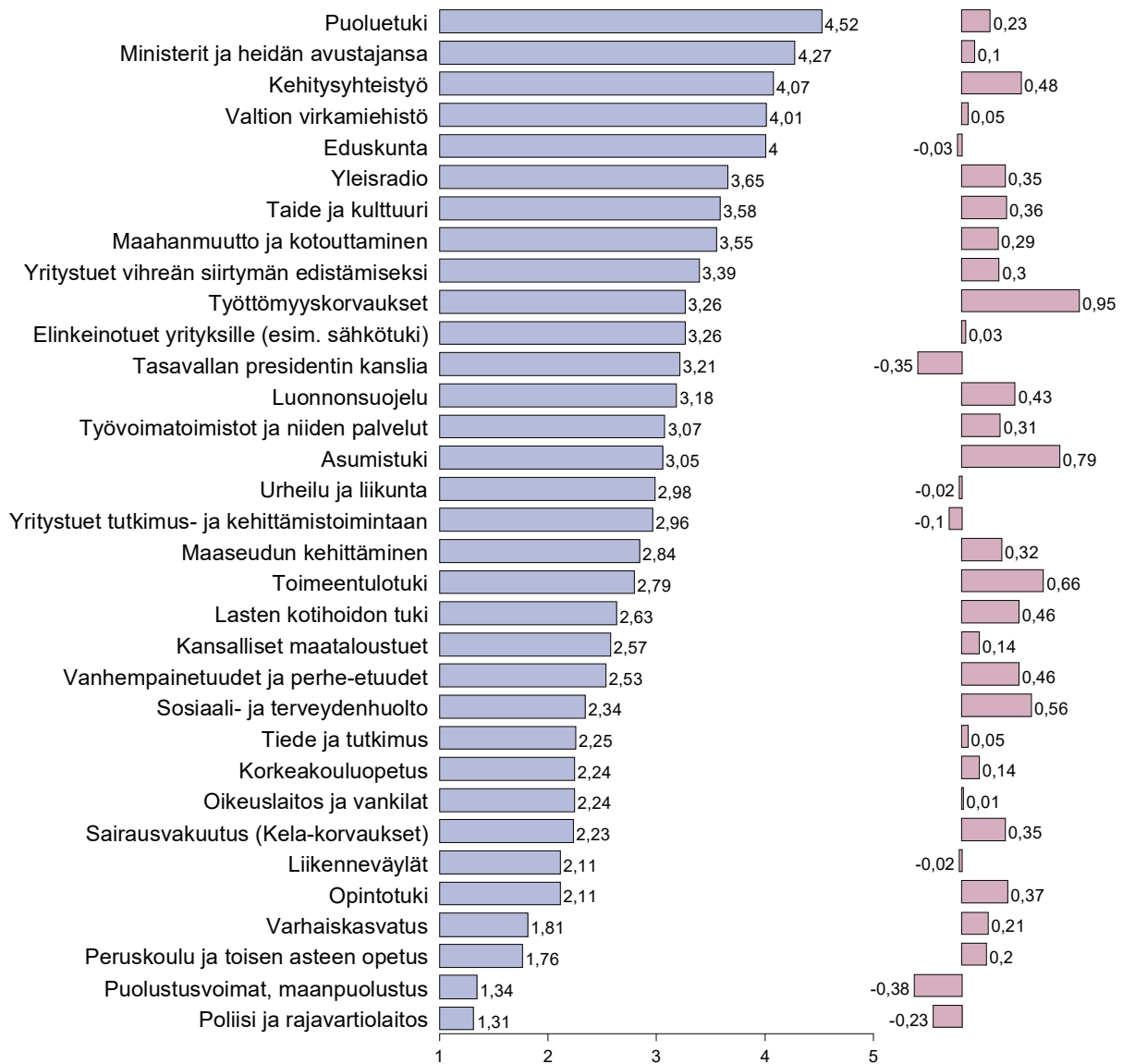
Liitekuvio 1. Puolueiden kannattajakuntien leikkauslistat: SDP
(asteikkokeskiarvot ja niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta)

**Liitekuvio 1. Puolueiden kannattajakuntien leikkauslistat: Perussuomalaiset
(asteikkokeskiarvot ja niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta)**

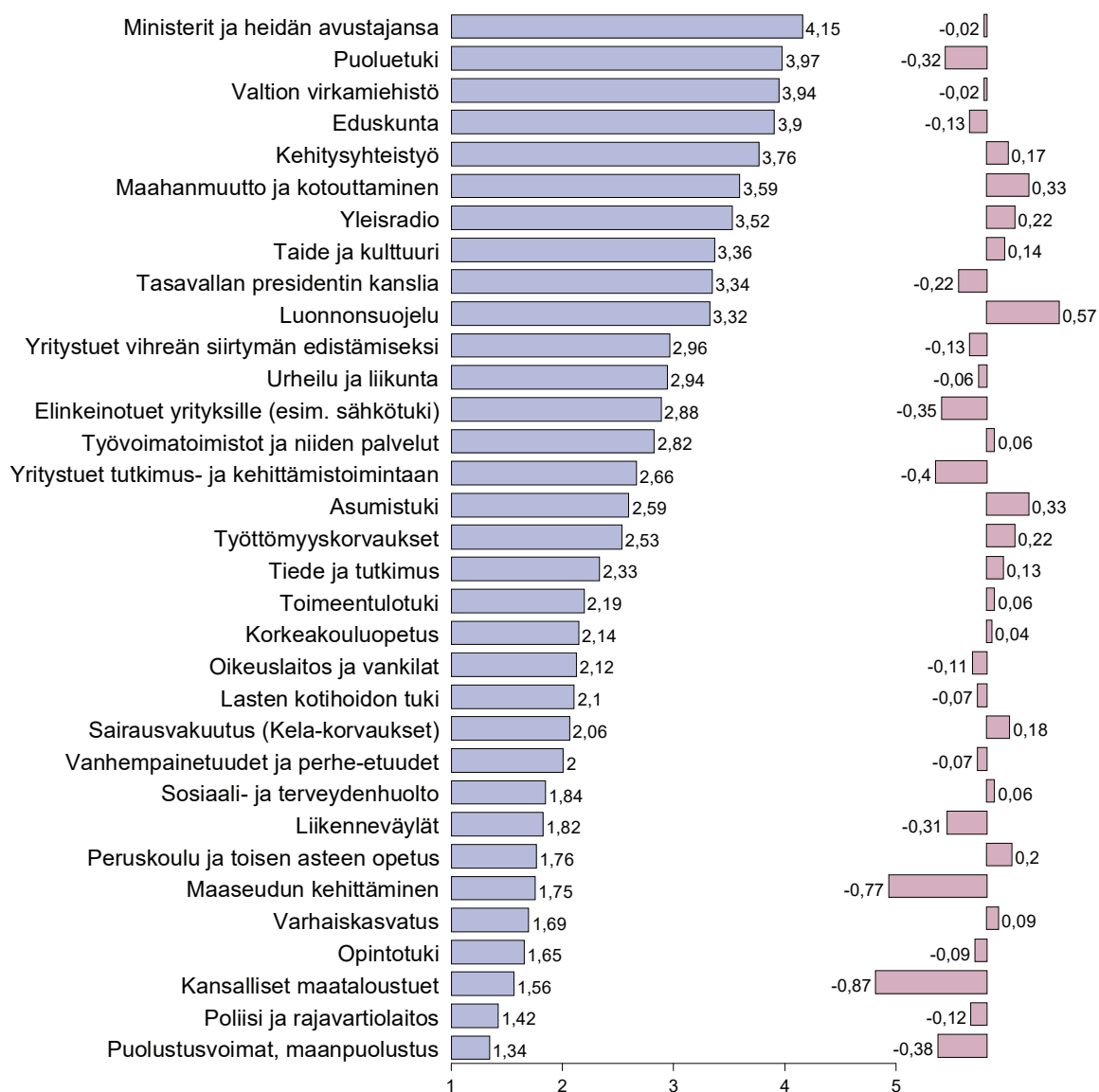

Liitekuvio 1. Puolueiden kannattajakuntien leikkauslistat: Kokoomus
(asteikkokeskiarvot ja niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta)

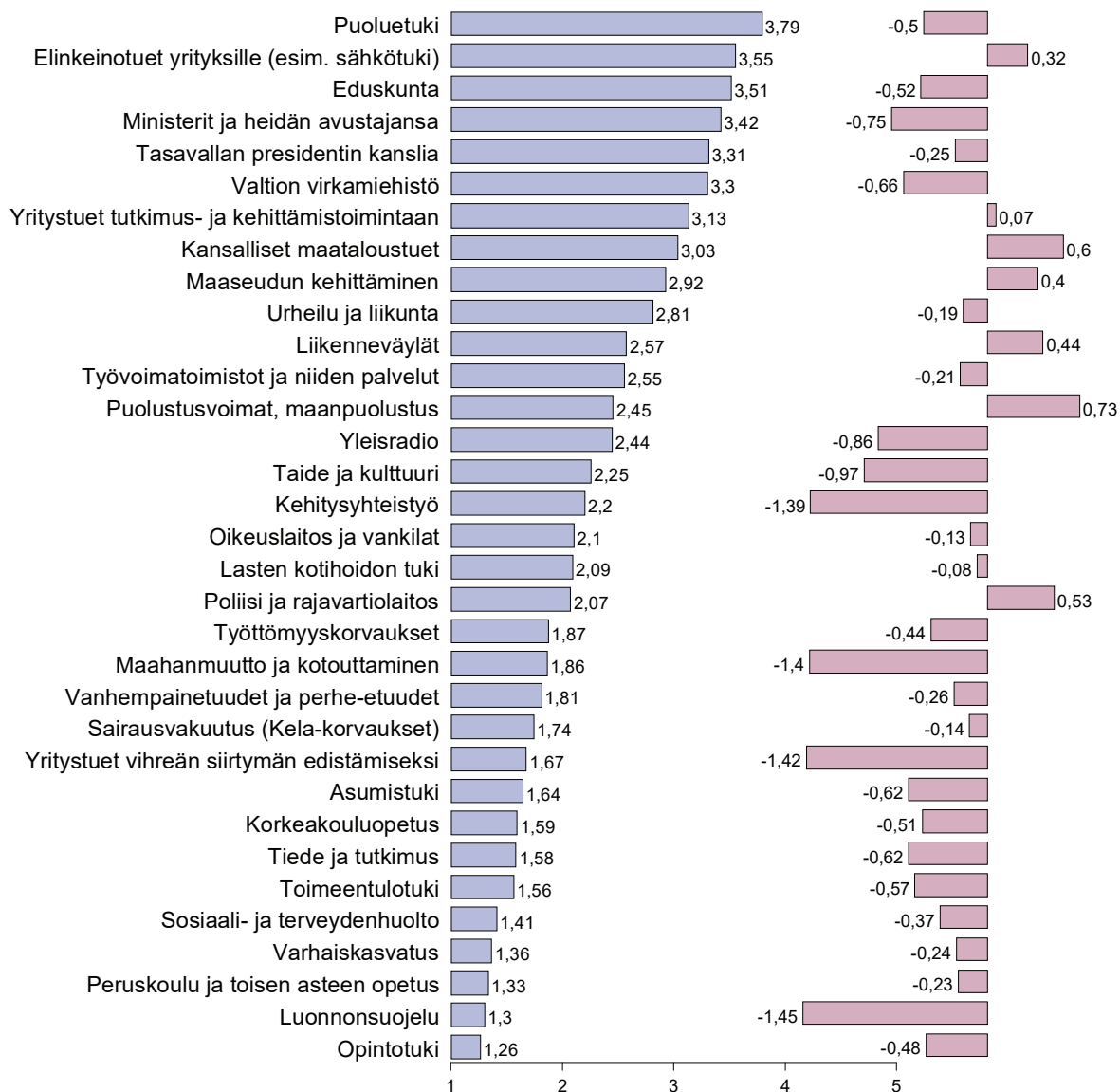

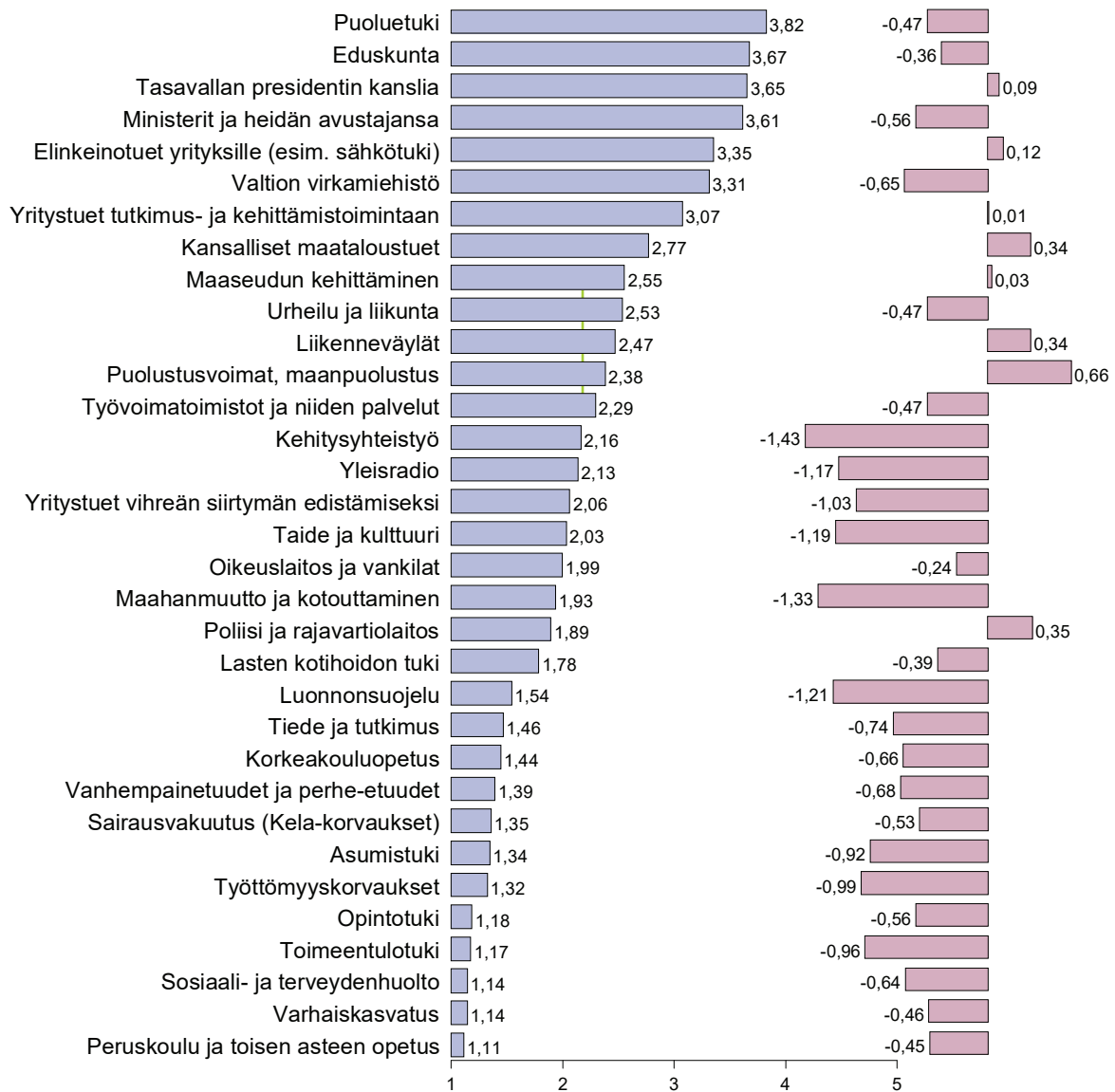
**Liitekuvio 1. Puolueiden kannattajakuntien leikkauslistat: Keskusta
(asteikkokeskiarvot ja niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta)**

Liitekuvio 1. Puolueiden kannattajakuntien leikkauslistat: Vihreät
(asteikkokeskiarvot ja niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta)

**Liitekuvio 1. Puolueiden kannattajakuntien leikkauslistat: Vasemmistoliitto
(asteikkokeskiarvot ja niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta)**

EVA Analyysin *Vyötä kireämmälle* kirjoittaja

EVA:n toimituspäällikkö
SAMI METELINEN

ELINKEINOELÄMÄN VALTUUSKUNTA

Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA on elinkeinoelämän ajatuspaja, jonka tavoitteena on edistää yhteiskunnan pitkän aikavälin menestystä. EVA toimii elinkeinoelämän ja yhteiskunnan vaikuttajien kohtaamispaikkana.

EVA tuottaa tietoa ja uusia näkökulmia julkiseen keskusteluun.

EVA Analyysit ottavat kantaa ajankohtaisiin kysymyksiin ja tarjoavat ratkaisuja yhteiskunnallisiin ongelmiin.

Analyytit löytyvät EVA:n kotisivuilta www.eva.fi.

ISSN 2342-0774 (Painettu) • ISSN 2342-0782 (PDF)